

Határozatok Tára

NIILO JÄÄSKINEN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2012. november 29.¹

C-228/11. sz. ügy

**Melzer
kontra
MF Global UK Ltd**

(a Landgericht Düsseldorf [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Joghatóság polgári és kereskedelmi ügyekben — A 44/2001/EK rendelet 5. cikke (3) bekezdésének értelmezése — Különös joghatóság jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben — Több személy ugyanazon állítólagos károkozásban való, határokon átnyúló közreműködése — Kártérítésért be nem perelt, vélelmezett társtettes vagy bűnségéd által elkövetett, kárt okozó esemény bekövetkezésének helye szerinti tagállam joghatósága megállapításának esetleges lehetősége egy másik tagállamban lakó- vagy székhellyel rendelkező alperessel szemben”

I – Bevezetés

1. A Landgericht Düsseldorf (Németország) által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet² 5. cikke 3. pontjának értelmezésére irányul, és közelebbről az „ahol a káresemény bekövetkezett” fordulatnak a jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekre vonatkozóan e rendelkezésben foglalt joghatósági szabály értelmében vett meghatározására, amennyiben a káresemény alkotóelemei bekövetkezésének feltételezett helye két különböző tagállamban, valamint ezek egyikén belül van.

2. A kérdést előterjesztő bíróság egy határokon átnyúló jogellenes károkozásért való felelősség tárgyában benyújtott kereset ügyében eljárva, az adott ügyre vonatkozó joghatóságának megállapítása céljából azt a kérdést teszi fel, hogy az állítólagos károk egyik feltételezett okozója, akinek székhelye az egyik tagállamban³ van, perelhető-e azon másik tagállam bírósága előtt, amelynek területén a társtettes vagy bűnségéd a károkozó cselekményt elkövette, annak ellenére, hogy nem ez utóbbival szemben indítottak keresetet.

¹ — Eredeti nyelv: francia.

² — HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás: 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.

³ — A 44/2001 rendelet 1. cikke (3) bekezdésének megfelelően a jelen indítványban a „tagállam” kifejezés a Dán Királyság kivételével az Európai Unió valamennyi tagállamára vonatkozik.

3. A Landgericht Düsseldorf előzetes döntéshozatalra utaló határozata értelmében egy új joghatósági ok alkalmazását javasolja a Bíróságnak, amely a felperes számára további választási lehetőséget biztosít⁴ ahhoz az elsődleges alternatívához képest, amely abból eredeztethető, hogy az ítélkezési gyakorlat régóta megkülönbözteti egymástól a kár bekövetkeztének helyét és a kárt okozó esemény bekövetkeztének helyét azokban az ügyekben, amelyekben a jogellenes károkozás térben megoszlik,⁵ vagyis – a német jogban létező szabálynak megfelelően – az alperesen kívüli másik károkozó által elkövetett cselekmény helyére alapított joghatósági ok alkalmazását javasolja.⁶

4. A jelen ügy újból rávilágít arra, hogy egyes tagállami bíróságok hajlamosak úgy vélekedni, hogy a 44/2001 rendeletet a nemzeti sajátosságokra tekintettel lehet értelmezni, és a Bíróságot arra kéri, hogy ismerje el ezeknek a határokon átnyúló hatásait,⁷ holott ennek az uniós jogi aktusnak alapvetően az egységesítés a feladata. Amellett, hogy a kérdéses ügynek elméleti szempontból ilyen nagy jelentősége van, a felek által a Bíróság előtt előadott információk alapján úgy tűnik, hogy gyakorlati szempontból is jelentős kihatással bír.⁸

II – A jogi háttér

5. A 44/2001 rendelet a (2) preambulumbekzdéséből következően arra irányul, hogy a belső piac megfelelő működése érdekében „a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére [...] irányuló rendelkezések[et]” állapítson meg.

6. Az említett rendelet (11) preambulumbekzdése szerint „[a] joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg, és a joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket, amelyekben a per tárgya vagy a felek szerződéses szabadsága eltérő joghatósági okot kíván meg.”

7. Ugyanennek a rendeletnek a (12) preambulumbekzdése szerint „[a]z alperes lakóhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása érdekében”.

8. E rendelet (15) preambulumbekzdése szerint „[a] harmonikus jogalkalmazás érdekében a párhuzamos eljárások lehetőségét el kell kerülni, és biztosítani kell, hogy ne hozzanak egymással összeegyeztethetetlen határozatot két tagállamban.”

9. A joghatóságra vonatkozó szabályok a 44/2001 rendelet II. fejezetében találhatók.

4 — A kérdést előterjesztő bíróság által „alternatív kapcsoló elvnek” minősített lehetőség.

5 — A 21/76. sz. Bier-ügyben 1976. november 30-án hozott ítélet (EBHT 1976., 1735. o.) 19. pontja vezette be a „kár megvalósulásának helye” és a „kárt okozó esemény helye” közötti különbségtételt, amelyet legutóbb a C-133/11. sz., Folien Fischer és Fofitec ügyben 2012. október 25-én hozott ítélet 39. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat ismételt meg.

6 — A kérdést előterjesztő bíróság a „wechselseitige Handlungsortzurechnung” fogalmára hivatkozik, amely nem hivatalos magyar fordításban az „elkövetési hely kölcsönös betudásának” felel meg.

7 — Így például a Bundesgerichtshof azt javasolta a Bíróságnak, hogy mondja ki, hogy egy olyan kereset, mint amilyen a német jogban ismert „negative Feststellungsklage” (nemleges megállapítási kereset), a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának hatálya alá tartozik, míg a francia Cour de cassation azt a kérdést tette fel a Bíróságnak, hogy „valamely joghatósági kikötés, amelyet [44/2001 rendelet] 23. cikkének alkalmazásában a szerződések közösségi láncolatában egy dolog gyártója és a vevő között állapítottak meg, hatályos-e a jogutóddal szemben”, ahogyan ez a francia jog szerint lehetséges. Ezekre a kérdésekre vonatkozóan lásd a fent hivatkozott ítélet alapijául szolgáló Folien Fischer és Fofitec ügyre, és a Bíróság előtt folyamatban lévő C-543/10. sz. Refcomp-ügyre vonatkozó indítványaimat.

8 — A tárgyaláson ugyanis az MF Global UK Ltd (a továbbiakban: MF Global UK) képviselője azt állította, hogy a Bíróság választát különös várakozás övezi, mivel sok tőzsdeügynök keveredett bele ilyen típusú ügyekbe, és kifejtette, hogy az ügyvédi irodája jelenleg körülbelül százötven, az alapjogvitával megegyező üggyel foglalkozik.

10. Ugyanezen rendelet II. fejezetének „Általános rendelkezések” című 1. szakaszában található 2. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.”

11. E rendelet ugyanezen szakaszban található 3. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállam bíróságai előtt csak a joghatóságról szóló II. fejezet 2–7. szakaszában megállapított szabályok alapján perelhető”.

12. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. és 3. pontja, amely a rendelet II. fejezetének a „Különös joghatóság” címet viselő 2. szakaszában szerepel, a következőképpen rendelkezik:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;
- b) e rendelkezés értelmében, eltérő megállapodás hiányában a kötelezettség teljesítésének helye:
 - ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani,
 - szolgáltatás nyújtása esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani;
- c) amennyiben a b) pont nem alkalmazható, az a) pontot kell alkalmazni”.

[...]

3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet.”

13. Az említett rendelet ugyanezen szakaszban található 6. cikke 1. pontjában foglaltak szerint „[v]alamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy perelhető továbbá [...], amennyiben több személy együttes perlése esetén az adott személy az alperesek egyike, bármely alperes lakóhelyének bírósága előtt, feltéve, hogy a keresetek között olyan szoros kapcsolat áll fenn, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.

III – Az alapjogvita, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés és a bíróság előtti eljárás

14. A berlini (Németország) lakóhelyű Melzert a düsseldorfi székhelyű Weise Wertpapier Handelsunternehmen (a továbbiakban: W. W. H.) telefonon beszervezte, és ügyfél-adminisztrációs feladatokat látott el vele kapcsolatban. A cég számlát nyitott Melzer részére az MF Global UK Ltd-nél (a továbbiakban: MF Global UK), egy londoni (Egyesült Királyság) székhelyű brit brókerháznál, amely ezen a számlán ellenérték fejében határidős tőzsdei ügyleteket végzett az érintett fél számára.

15. Melzer a 2002-től 2003-ig terjedő időszakban összesen 172 000 eurót fizetett be az említett számlára. 2003. július 9-én az MF Global UK ebből 924,88 eurót fizetett ki a részére. Az MF Global UK 120 USD összegű megbízási díjat számított fel Melzernek, amely összegből 25 USD-t megtartott, a 95 USD összegű különbözetet pedig átutalta a W.W.H.-nak.

16. Melzer a Landgericht Düsseldorfhoz fordult, és azt kérte, hogy kötelezze az MF Global UK-t az ezen műveletek keretében neki felszámított, illetve általa kapott összegek közötti különbözet, azaz 171 075,12 euró kamatokkal növelt összegének megfelelő mértékű kártérítés fizetésére.⁹

17. Állításai alátámasztásául Melzer arra hivatkozott, hogy őt sem a W.W.H., sem pedig az MF Global UK nem világosította fel megfelelően az opciós szerződésekkel kapcsolatban a határidős tőzsdei ügyletek kockázatairól. Véleménye szerint a W.W.H. részéről átadott dokumentumok¹⁰ nem tettek eleget a német ítélkezési gyakorlat által az ügyfél határidős tőzsdei ügyletek kockázatairól való megfelelő felvilágosításával szemben támasztott követelményeknek. Az MF Global UK és a W.W.H. között létrejött rejtett megbízási szerződésről, az ún. kickback-megállapodásról és az abból eredő érdek-összeütközésről sem tájékoztatták őt megfelelően. Melzer ezenkívül azt állítja, hogy az MF Global által kiszámított megbízási díj túlzott mértékű volt. Arra hivatkozott, hogy az MF Global UK-t ezért kártérítési felelősség terheli a W.W.H. által elkövetett szándékos és jogellenes károkozásban való közreműködés miatt.

18. Az MF Global UK vitatta a Landgericht Düsseldorf joghatóságát, és a keresetlevél érdemi elutasítását kérte.

19. A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy az alapjogvitában a 44/2001 rendeletben foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni, mivel az alperes jogi személy, amelynek a létesítő okirat szerinti székhelye az egyik tagállamban van. Azt is kifejti, hogy a jelen ügyben semmilyen joghatósági kikötés nem alkalmazható,¹¹ és úgy ítéli meg, hogy a német bíróságok joghatósága a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontján alapul, mivel a kár Németországban következett be. Ismerteti, hogy Melzer szerint a keresettel megtéríteni kért vagyoni kára Németországban következett be, mivel Németországból teljesített a londoni számlára történő befizetéseket, és a számlakövetelést ért kár az e tagállamban vezetett számláján merült fel.

20. Kétségeit fejezi ki azonban a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja alapján fennálló illetékességével kapcsolatban. Emlékeztet arra, hogy e rendelkezés alapján az alperes a felperes választása szerint mind a kár bekövetkeztének helye, azaz az „eredmény helye” szerinti bíróság előtt, mind pedig a kárt okozó esemény bekövetkeztének helye, azaz az „elkövetés helye” szerinti bíróság előtt perelhető, ha ez a két hely nem azonos. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a kár Berlinben következett be, ahol Melzer lakóhelye van, nem pedig Düsseldorfban, ahol ez a bíróság illetékességgel rendelkezik. Az „eredmény helyével” kapcsolatos helyzetre tekintettel a jelen ügyben az „elkövetés helye” releváns. Márpedig, mivel az MF Global UK kizárólag Londonban végezte tevékenységét, az illetékesség csak a W.W.H. düsseldorfi tevékenységén alapulhat.

21. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a német jogban létezik ilyen kapcsoló elv, mivel a német rendelkezések szerint több személy együttes károkozása esetén mindegyik károkozót felelősnek kell tekinteni a többi károkozó károkozásban való közreműködéséért. A jelen ügyben Melzer azon állításaira tekintettel, miszerint az MF Global UK szándékosan - legalábbis - közreműködött a W.W.H. által Németországban és konkrétan Düsseldorfban elkövetett jogellenes cselekményekben, lehetőség lenne az említett bíróság illetékességét a társtettes vagy bűnsegéd által elkövetett cselekmények helyére alapítani.¹²

9 — A tárgyaláson Melzer képviselője előadta, hogy azért nem a W.W.H.-t perelte be, mert ez a társaság fizetésektelen volt a keresetindítás időpontjában (az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban nem szerepel a Landgericht Düsseldorf előtti perindítás időpontja, de mivel ez a határozat 2011. április 29-én kelt, feltételezhetően ebben az időszakban történt a kereset benyújtása), míg írásbeli észrevételeiben azt közölte, hogy az MF Global UK 2011. december 31. óta felszámolás alatt áll.

10 — A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben a „Tőzsdei ügyletek közvetítéséről szóló szerződést”, „A határidős ügyletek kockázatainak áttekintése” című szóróanyagot, és „A határidős tőzsdei ügyletekhez kapcsolódó veszteségek kockázataira vonatkozó fontos információk” című tájékoztatót idézi.

11 — A kérdést előterjesztő bíróság, tudván arról, hogy az egyik szerződés joghatósági kikötést tartalmaz, ezáltal közvetetten elutasítja a hivatkozott felelősség szerződéses alapját.

12 — Ebben a szakaszban szeretném megjegyezni, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozat alapján maradnak még kétségek azzal kapcsolatban, hogy az MF Global UK, illetve a W.W.H. milyen szerepet töltött be a károkozó cselekmény tetteseként vagy részeseként.

22. Mivel a 44/2001 rendelet nem tartalmaz valamely harmadik személy cselekményeire vonatkozó efféle, joghatóságot vagy illetékességet alátámasztó kapcsoló szabályt, felmerül a kérdés, hogy értelmezhető-e úgy e rendelet 5. cikkének 3. pontja, hogy valamelyik tettes vagy részes jogellenes károkozása is alátámaszthatja a joghatóságot, illetve az illetékességet a beperelt személy vonatkozásában. A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy ezzel kapcsolatban a német ítélkezési gyakorlatban és a szakirodalomban is eltérő álláspontokkal találkozhatunk.

23. Ilyen előzmények után a Landgericht Düsseldorf 2011. május 16-án iktatott határozatával felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Annak a helynek a meghatározása céljából, ahol a káresemény bekövetkezett, lehetőség van-e a kárt okozó esemény bekövetkezési helyére vonatkozó, alternatív kapcsoló elv alkalmazására a [44/2001 rendelet] 5. cikkének 3. pontja szerinti kártérítési jogi joghatóság keretében több személy jogellenes károkozásban való határokon átnyúló részvétele esetén?”

24. Melzer, az MF Global UK, a német, a cseh, a portugál és a svájci kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételt nyújtott be a Bírósághoz.

25. A 2012. július 5-én tartott tárgyaláson Melzer, az MF Global UK, a német kormány és az Európai Bizottság vett részt.

IV – Elemzés

26. A feltett kérdés némiképp homályos megfogalmazására tekintettel, mielőtt javaslatot tennék arra, hogy milyen válasz adható a kérdésre, szükségesnek tartom a tárgy behatárolásával és annak meghatározásával kezdeni, hogy mi a tétje ennek az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek.

A – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés tartalmáról

27. A jelen ügy egy jogellenes károkozásért való felelősség alapján indított keresethez kapcsolódik. A 44/2001 rendelet 2. cikkének és 5. cikke 3. pontjának együttes értelmezéséből az következik, hogy ilyen ügyekben valamely tagállamban lakó- vagy székhellyel rendelkező személy a felperes választása szerint vagy a lakó- vagy székhelye szerinti tagállam bíróságai előtt, vagy egy másik tagállam bírósága előtt is perelhető, méghozzá annak a helynek a bírósága előtt, ahol „a káresemény bekövetkezett” vagy „bekövetkezhet”.

28. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja kizárólag ezzel az utóbbi, a károkozás helye szerinti joghatóságot a megelőző keresetekre is kiterjesztő résszel egészíti ki a Brüsszeli Egyezményt¹³, amelynek ez a rendelet a helyébe lépett. Ezt az újonnan bevezetett elemet kivéve,¹⁴ amely egyébként a jelen ügyben nem is releváns, az említett rendelkezések – ahogyan ezt a Bíróság is elismerte – lényegében egyenértékűek, és így az egyezményben foglalt joghatósági szabály értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlat a rendeletben foglalt joghatósági szabályra is érvényes.¹⁵

13 — Az új tagállamoknak ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o., a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény).

14 — Ez csupán viszonylagosan új elem, mivel a Bíróságnak a Brüsszeli Egyezmény értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlata már elismerte ezt az elvet, még ha a Bizottság szerint maradt is e tekintetben némi kétértelműség (lásd a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló tanácsi rendeletjavaslatot - COM(1999) 348 végleges, 15. o.).

15 — Lásd a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 31. és 32. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

29. Minthogy az alapjogvitában Melzert kétségtelenül szerződéses viszony fűzi az MF Global UK-hez és a W.W.H.-hoz, eleve meglepőnek tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem gondolta úgy, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja, amely a szerződés vagy szerződéses igény tárgyában folyó eljárásra vonatkozó joghatóságról szól, a jelen ügyben legalább annyira alkalmazandó lehet, mint az 5. cikk 3. pontja, amely a jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekre vonatkozó joghatóságra irányul.¹⁶ Az MF Global UK erre vonatkozóan előzetes észrevételeket fogalmazott meg, és úgy vélte, hogy célszerű lenne különbséget tenni a rendelet 5. cikke 1. pontjának, illetve 3. pontjának alkalmazási köre között. E megjegyzés ellenére az állandó ítélkezési gyakorlatból mindenesetre az következik, hogy kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság határozza meg az előzetes döntéshozatalra utaló határozata tárgyát, és mivel ez a bíróság nem ekként tette fel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést, a Bíróságnak nem kell az alapeljárásban részt vevő valamelyik fél által felhozott szempontról határoznia.¹⁷

30. A kérdést előterjesztő bíróság először is előadja, hogy nem merül fel számára problémaként a német bíróságok összességének joghatósága. Úgy véli, hogy a joghatóság vitathatatlan tény, tekintettel arra, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja értelmében a káresemény bekövetkezésének helye szerinte Berlin, az a város, amelyben Melzer lakóhelye, és az a bankszámlája van, amelyről a vitatott műveleteket finanszírozta.

31. A Bizottság viszont ezzel ellentétes álláspontot képviselt arra hivatkozva, hogy a Kronhofer-ügyben hozott ítélet¹⁸ alapján nem állapítható meg a felperes lakóhelye – egyben „vagyonának központja” – szerinti bíróság joghatósága pusztán amiatt, hogy a felperes pénzügyi kára vagyona egy részének valamely másik tagállamban történő elvesztéséből ered, miközben a felelősséget megalapozó valamennyi elem ez utóbbi területén következett be.¹⁹

32. Osztom a Bizottság véleményét abban, hogy a Melzer által megtéríttetni kívánt, az általa beruházott tőke egy részének elvesztését jelentő anyagi kár Londonban, nem pedig Berlinben következett be. A vitatott pénzeszközöket ugyanis egy londoni brókerháznál nyitott számlán helyezték el, és azok Londonban veszték el, mivel az opciós szerződés teljesítése, illetve az opciós határidő lejárta azt eredményezte, hogy az említett számlára átutalt összegek alacsonyabbak voltak, mint a befektetett összegek.

33. A határozata alapján úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság csak a saját illetékességére, más szóval a nemzeti szintű hatáskörre kíván rákérdezni, és ily módon azt a kérdést teszi fel, hogy a német bíróságok közül neki kell-e határozatot hozni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja alapján.

16 — A Melzer által hivatkozott *dolus*, illetve *culpa in contrahendo* itt olyan tényállási keretek közé illeszkedik, amelyben a felek közötti tárgyalások szerződéskötéshez vezettek. Fordított esetben a C-334/00. sz. Tacconi-ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-7357. o.) úgy szól, hogy amennyiben a szerződés létrehozására irányuló egyeztetéseket követően nem kerül sor szerződéskötésre, az alperes szerződéskötés előtti felelősségének megállapítására irányuló kereset nem a szerződés vagy szerződéses igény tárgyában folyó eljárásra vonatkozó joghatóság alá, hanem a jogellenes károkozásra, illetve a jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményekre vonatkozó joghatóság alá tartozik.

17 — Lásd például a C-352/95. sz. Phytheron International ügyben 1997. március 20-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-1729. o.) 14. pontját, és a C-435/97. sz., W.W.F. és társai ügyben 1999. szeptember 16-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-5613. o.) 29. pontját.

18 — A C-168/02. sz. Kronhofer-ügyben 2004. június 10-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-6009. o.) 18. és azt követő pontjai.

19 — A Bizottság kifejti, hogy bár a kárt okozó cselekmények – vagyis az MF Global UK által az Egyesült Királyságban végzett, igen kockázatos tőzsdei ügyletek – hátrányos következményei kihatásait tekintve Melzer számára Németországban érezhetőek, a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében ez a tény nem alapozza meg a német bíróságoknak az említett 5. cikk 3. pontja alapján fennálló joghatóságát, amikor a káresemény és a teljes kár megvalósulása az Egyesült Királyság területén történt.

34. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozom, hogy az említett rendelet rendelkezései, azaz egyrészt a valamely tagállam valamennyi bíróságának joghatóságát meghatározó²⁰ 2. cikk (1) bekezdése, másrészt a jogvitához sajátosan kapcsolódó hely alapján meghatározott, adott bíróságra irányuló²¹ 5. cikk 1. és 3. pontja, megfogalmazásukat tekintve eltérnek egymástól. Így az értelmezni kért rendelkezés valóban közvetlenül lehetővé teszi – a kérdést előterjesztő bíróság kívánsága szerint – egy adott bíróság joghatóságának megállapítását az eljárás tárgya szerint hatáskörrel rendelkező összes tagállami bíróság közül. Ezért fölöslegesnek, sőt hibásnak tűnik számomra az, hogy – a kérdést előterjesztő bírósághoz hasonlóan – az e rendelkezés alkalmazására irányuló érvelés megelőző szakaszaként a joghatóság kérdéséből induljunk ki.

35. A kérdést előterjesztő bíróság számára konkrétan annak kérdése jelent nehézséget, hogy az előtte folyamatban lévő, határokon átnyúló jogvitában megállapítható-e a düsseldorfi illetékesség azon az alapon, hogy a két vélelmezett károkozó egyike itt követte el a cselekményeit – a W.W.H. székhelye ugyanis Düsseldorfban van –, szemben azzal, hogy a másik károkozó – az MF Global UK – tevékenységét kizárólag az Egyesült Királyságból fejtette ki.

36. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 44/2001 rendelet úgy rendelkezik, hogy az a személy, aki jogellenes károkozás miatt követel kártérítést, két fő lehetőség közül választhat: vagy az alperes lakó- vagy székhelye szerinti bírósághoz fordul a 44/2001 rendelet 2. cikke alapján, vagy az e rendelet 5. cikkének 3. pontja szerinti különös joghatóságot veszi igénybe.

37. Azokban az esetekben, amelyekben a károkozás egyes elemei – köztük a kapcsolóelvek – megoszlanak a különböző tagállamok között, ez utóbbi joghatósági ok maga is két fő részre osztható (sőt még többre, ha figyelembe vesszük azokat a sajátos jogvitákat is, amelyekben a Bíróság kiegészítő joghatósági okokat fogalmazott meg²²). A Bíróság ugyanis a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában szereplő „ahol a káresemény bekövetkezett” kifejezést több ízben is úgy értelmezte, mint amely ilyen esetben egyszerre jelöli mind a káresemény bekövetkezésének helyét, vagyis azt a tagállamot, amelyben a káresemény közvetlenül kifejtette káros hatásait a sértettre, mind pedig a kárt okozó esemény bekövetkeztének helyét, vagyis azt a tagállamot, ahonnan a káresemény a károkozó által elkövetett cselekmények következtében eredt.²³ Következésképpen az alperes a felperes választása szerint mindkét hely szerinti bíróság előtt perelhető.

38. A jelen ügyben az alapjogvita tényállása a következő. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a káresemény bekövetkezésének helye – amely a fent említett joghatósági okok első csoportjának felel meg – Németországban van, és az állítólagos kár konkrétan Berlinben – nem pedig Düsseldorfban – következett be, mivel ott található Melzer lakóhelye és a megterhelt bankszámlája.²⁴ Következésképpen a Landgericht Düsseldorf saját joghatóságának megállapítása érdekében arra kér választ, hogy fennáll-e a jelen ügyben olyan joghatóság, amely – a vélelmezett károkozóknak felrótt jogellenes cselekményekre tekintettel – a fent említett

20 — Az ebben a rendelkezésben használt megfogalmazás, azaz „az adott tagállam bíróságai előtt” fordulat azt jelzi, hogy ez a rendelkezés általános jellegű joghatósági szabályt állapít meg, mivel a tagállami igazságszolgáltatási rendszer egészét jelöli, az illetékességet pedig a 44/2001 rendelet 59. cikke alapján a lakóhely fogalmát meghatározó nemzeti eljárásjogi szabályokra utalással kell megállapítani.

21 — E rendelkezések különös joghatósági szabályt fogalmaznak meg annak előírásával, hogy a felperes a kötelezettség teljesítésének, illetve a káresemény bekövetkeztének helye szerinti „bíróság előtt” is perelhet.

22 — Az ítélkezési gyakorlat elsősorban a sajtó, illetve távközlés (rádió, televízió vagy internet) útján elkövetett, határokon átnyúló bűncselekmények helyének meghatározására vonatkozó problémák kapcsán, a C-68/93. sz., Shevill és társai ügyben 1995. március 7-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-415. o.) nyomán fejlődött ki. Így például a személyiségi jogok valamely internetes honlap tartalma általi megsértése esetében a Bíróság kimondta, hogy azon hely bírósága is rendelkezhet joghatósággal, ahol a sértett érdekeinek központja található (lásd a C-509/09. és C-161/10. sz., eDate Advertising és Martinez egyesített ügyekben 2011. október 25-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-10269. o.] 47. és azt követő pontjait).

23 — A Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 3. pontjának értelmezésére vonatkozó, fent hivatkozott Bier-ügyben hozott ítélet (19. pont) óta nyílik ez a két választási lehetősége a felperesnek, amelyet számos ítélet, így többek között a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 39. és 40. pontja is tartalmaz.

24 — A jelen indítvány 31. és 32. pontjában kifejtett indokokra tekintettel a vélelmezett sértett bankszámlája szerinti tagállam területére vonatkozó kapcsolóelv nem elegendő ahhoz, hogy ez alapján a tagállam bírósága joghatósággal rendelkezzen, mivel ez a kritérium teljesen véletlenszerű.

második csoportba tartozó okon alapulhat. A kárt okozó események bekövetkezési helye ezért vagy London lehet, mivel az MF Global UK itt végezte a tőzsdei ügyleteket, vagy Düsseldorf, mivel ebben a városban található a W.W.H. székhelye, amelyet ugyan nem pereltek be, de amely együttműködött az egyetlen alperessel.

39. Annak megállapításáról van szó, hogy a düsseldorfi székhelyű társaság által végrehajtott cselekmények – azaz az ügyféltoborzás és -adminisztráció, sőt az ügyfél kockázatos műveletekre való rábírása – az ügyfél által elszenvedett kárt kiváltó tények körébe sorolhatók-e. A Bíróságtól főleg arra kérnek választ, hogy ezen cselekmények helye szolgálhat-e önmagában alapul ahhoz, hogy a Landgericht Düsseldorf az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező azon társaság jogellenes károkozásért való felelősségéről határozzon, amelyet egyedüliként pereltek be azért, mert a másik vélelmezett károkozó, a németországi társaság cselekményeit neki tudták be.

40. Ezért úgy tűnik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés arra korlátozódik, hogy hogyan kell értelmezni a kárt okozó esemény bekövetkezési helyének a fogalmát abban az esetben, ha három tényező egyidejűleg teljesül: először is hogy a kárt okozó cselekmények bekövetkezési helyei megoszlanak a különböző tagállamok között; másodszor hogy osztott felelősség esete áll fenn, azaz nem csak egy elkövetője van ezeknek a cselekményeknek, hanem több személy működött közre társtettesként vagy bűnsegédként; harmadszor pedig hogy csak az egyik vélelmezett károkozót perelték be, méghozzá abban a tagállamban, amelyben egy másik károkozó gyakorolta tevékenységét. Az első két elemet a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában már különböző szempontokból megvizsgálta, azzal az esettel azonban még nem foglalkozott, amikor ez a két elem a harmadikkal együtt áll fenn.

41. Az ügy irataiban szereplő információkra tekintettel egy sajátos problémára szeretnék rávilágítani az MF Global UK, illetve a W.W.H. elkövetői minőségének meghatározásával kapcsolatban, mivel a Bíróság elé terjesztett észrevételekben gyakran tapasztalható keveredés a szóban forgó jogellenes károkozást elkövető tette, illetve a bűnsegédet vagy társtettesét illetően. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint igaz ugyan, hogy Melzer kizárólag az MF Global UK részéről követel kártérítést, mivel szerinte ennek a társaságnak volt döntő szerepe a kár bekövetkeztében, mégis inkább a W.W.H. volt a tettes, míg az MF Global UK a felperes által előadottak alapján legalábbis bűnsegéd volt. Bárhogy is legyen, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megfogalmazása kellően tág ahhoz, hogy bele lehessen érteni mindkét esetet: a be nem perelt személy bűnsegédi, illetve társtettesi minőségét is. Következésképpen a jelen indítványban javasolt válasz megfogalmazásakor figyelemmel leszek erre a kétféle helyzetre.

42. Így a kérdést előterjesztő bíróság kérdése lényegében arra irányul, hogy keresetet lehet-e indítani azon hely bírósága előtt, ahol egy bűnsegéd vagy társtettes a jogellenes cselekményeit elkövette, amennyiben különböző tagállamokban több kárt okozó esemény következett be. Ez konkrétan azt jelentené, hogy figyelembe lehetne venni a károkozás egyik résztvevője által kiváltott, kárt okozó esemény bekövetkeztének helyét akkor is, ha az állítólagos sértett nem perelte be ezt a bűnsegédet vagy társtettesét, mint ahogyan ez az alapjogvitában is történt.

43. Más szóval a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné, hogy a Bíróság – az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben használt kifejezéssel élve – „a kárt okozó esemény bekövetkezési helyére vonatkozó, alternatív kapcsoló elv alkalmazását” elismerve egy további lehetőséget állapítson meg a bíróság megválasztására abban az esetben, amikor a különböző tagállamban lakó- illetve székhellyel rendelkező alperesek mindegyike felelős egy jogellenes cselekmény elkövetésében. Az ekképpen sugallt új joghatósági ok létrehozásának köszönhetően kibővülne a Bíróság ítélkezési gyakorlata által a felperes számára biztosított választási lehetőségek köre. Véleményem szerint ez nem feltételezné azt, hogy a „kár megvalósulásának helye” és „a kárt okozó esemény bekövetkeztének helye” mellett egy újabb típusú joghatósági ok kerülne kialakításra. A kérdést előterjesztő bíróság javaslata inkább a második

típusú joghatósági ok kiterjesztő értelmezésére irányul, amely esetlegesen annak elismerését is tartalmazza, hogy amennyiben egy jogellenes cselekményben határokon átnyúló jelleggel többen is részt vesznek, akkor az egyikük által elkövetett, kárt kiváltó cselekmények elkövetési helye a másik károkozóval szemben is megalapozhatja a joghatóságot.

B – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válaszból

1. A különböző álláspontok

44. A Bíróság elé terjesztett észrevételeket olvasva két ellentétes álláspont rajzolódik ki: Melzer, a német, a cseh, a portugál és a svájci kormány a kérdést előterjesztő bíróság által kilátásba helyezett új joghatósági ok elfogadása mellett tesz javaslatot, az MF Global UK és a Bizottság szerint pedig nemleges választ kell adni a feltett kérdésre.

45. Határozata indokolásából kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a maga részéről azon álláspont felé hajlik, hogy a joghatóságot a vélelmezett társtettes vagy bűnsegéd által elkövetett, kárt okozó cselekmény bekövetkezésének helyéhez lehet kapcsolni (ezt a kapcsoló elvet „alternatívnak” nevezi), akkor is, ha nem vele szemben indítottak keresetet.

46. Ez a megközelítés, valamint magának az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésnek a létjogosultsága azokra az információkra tekintettel érthető meg, amelyeket a Landgericht Düsseldorf a nemzeti jog tartalmára vonatkozóan előadott. A német polgári törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch) 830. cikke ugyanis úgy rendelkezik, hogy több személy együttes károkozása esetén mindegyik károkozót felelősnek kell tekinteni a többi károkozó károkozásban való közreműködéséért. Ezen túlmenően a kérdést előterjesztő bíróság ismerteti, hogy a német polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung) 32. cikke szerint jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben a joghatóságot az egyes károkozók által elkövetett jogsértésekre lehet alapítani, amennyiben ezek a cselekmények velük szemben kölcsönösen felróhatók.

47. Így ha az alapjogvita tisztán belső jogi természetű lett volna, a felperes Melzer által az MF Global UK alperessel és vélelmezett társtettesével vagy bűnsegédjével, a W.W.H.-val szemben megfogalmazott állítások alapján²⁵ azon hely szerinti bíróság, ahol az egyik károkozó a hivatkozott jogsértést elkövette, ezen a jogcímen megállapíthatta volna joghatóságát az egy másik társtettes ellen jogellenes károkozásért való felelősség tárgyában benyújtott keresetre vonatkozóan.²⁶

48. Mindazonáltal a megoldás nem ilyen egyértelmű, mivel a jelen ügyben a tényállás több tagállam területéhez is kapcsolódik, nemcsak Németországhoz. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kiemeli, hogy e tekintetben a német ítélkezési gyakorlatban és a jogtudományban is eltérő álláspontokkal lehet találkozni. Ismerteti, hogy egyes bíróságok szerint a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontja alapján egy határokon átnyúló jogvitát a társtettes vagy bűnsegéd által elkövetett, kárt okozó esemény helyéhez lehet kapcsolni azon az alapon, hogy a jogellenes cselekmény vagy mulasztás fő

25 — Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat értelmében Melzer egyrészt azt állítja, hogy a W.W.H. nem tett eleget tájékoztatási kötelezettségének, és a német polgári törvénykönyv 826. cikkét megsértve kilátástalan opciós ügyletek közvetítése révén szándékosan, a jó erkölcsbe ütköző módon kárt okozott neki, másrészt pedig azt, hogy az MF Global UK szándékosan – legalábbis – közreműködött ebben a Németországban elkövetett jogellenes károkozásban.

26 — A Landgericht Düsseldorf ismerteti, hogy ha a német belső jogot alkalmaznák, akkor az előtte folyamatban lévő eljárásra vonatkozóan joghatósággal rendelkezne, mivel a W.W.H. Düsseldorfban követte el a károkozó cselekményét, azaz Melzer ügyfélként való beszervezését.

tengelye ezen a helyen található.²⁷ Ezekkel a bírósági határozatokkal egyező véleményen van a jogtudomány néhány képviselője is, míg mások ezzel ellentétes álláspontot foglalnak el, és azokra az érvekre hivatkoznak, amelyeket a későbbiekben részletesen fogok ismertetni, mivel én is ez utóbbiakkal értek egyet.

49. Ebbe az igen sajátos összefüggésrendszerbe illeszkedik az előzetes döntéshozatal iránti kérelem alapjául szolgáló érvelés. A Bíróságot azonban egyáltalán nem köti a nemzeti bíróság által előnyben részesített megközelítés. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a 44/2001 rendeletben használt fogalmakat egymástól függetlenül kell értelmezni annak érdekében, hogy ezáltal a rendelet egységes alkalmazása valamennyi tagállamban biztosított legyen.²⁸

2. Az indítványozott értelmezés

a) Az értelmezésre vonatkozó iránymutatások

50. Nem vitatott, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában szereplő, „ahol a káresemény bekövetkezett” fordulatot a tagállami jogszabályok tartalmától függetlenül kell értelmezni, mivel a rendeletben foglalt joghatósági szabályok végrehajtása nem lehet nemzeti sajátosságok függvénye, ellenkező esetben nem valósulna meg a rendelettel elérni kívánt egységesítés hatékony érvényesülése.²⁹

51. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a 44/2001 rendelet valamely rendelkezésének tartalmát nemcsak e rendelkezés szövegének, hanem ez e rendelettel létrehozott rendszernek és az e rendelet által kitűzött céloknak a fényében is értelmezni kell.³⁰

52. Szeretném mindjárt az elején leszögezni, hogy nem értek egyet a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának azon értelmezésével, amely annak elismeréséhez vezet – ahogyan ezt a Landgericht Düsseldorf kilátásba helyezte –, hogy az érintett felperes jogszerűen választhatja azt, hogy ez utóbbihoz fordul, mint azon hely szerinti bírósághoz, ahol egy be nem perelt bűnsegéd vagy társtettes közreműködött a felrótt károkozó cselekmény elkövetésében, és nem csak azt a lehetőséget választhatja, hogy az alperes lakó- vagy székhelye szerinti bírósághoz, vagy – az ítélkezési gyakorlat hagyományos értelmezésében véve – a kár bekövetkeztének helye szerinti vagy a kárt okozó esemény bekövetkeztének helye szerinti bírósághoz fordul. Ez az értelmezés véleményem szerint ugyanis túlságosan kiterjesztő lenne, ha figyelembe vesszük az alábbiakban ismertetett rendszertani és teleologikus vizsgálati szempontokat.³¹

27 — Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat közelebbről kifejti, hogy olyan tényállás esetén, mint amilyen az alapeljárásban szerepel, Németországban kellett leküzdeni a vélelmezett sértett beszervezésének fő akadályát, illetve ott kellett őt rábírní arra, hogy a külföldi brókercégnél számlát nyisson, oda opciós szerződéseket könyveltesse át, opciók kötésére szolgáló pénzeszegeket bocsásson rendelkezésre, és a bekönyvelt tételek értékét ne fizettesse ki a maga számára.

28 — Lásd a C-190/11. sz. Mühleitner-ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet 28. pontját és a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 30. pontját, valamint az ezen ítéletekben hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

29 — Lásd az említett rendelet (2) preambulumbeközdését.

30 — Lásd különösen a C-619/10. sz. Trade Agency ügyben 2012. szeptember 6-án hozott ítélet 27. pontját.

31 — A 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontja megalkotásának körülményeit illetően tudomásom szerint nem áll rendelkezésre olyan információ, amely alapján – tekintettel arra, hogy a rendelkezés hatályos szövege tömören fogalmaz – meg lehetne válaszolni a feltett kérdést. Ezzel kapcsolatban lásd F. Pocar professzornak a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2007. október 30-án Luganóban aláírt egyezményről szóló magyarázó jelentésének (HL C 319., 1. o.) 58. és azt követő pontjaiban foglalt elemzését.

b) A 44/2001 rendelet rendszerére hivatkozó értelmezés

53. Először is rá szeretnék mutatni arra, hogy a 44/2001 rendelet tartalmaz olyan rendelkezéseket – nevezetesen a 6. cikk (1) bekezdését –, amelyek kifejezetten rendelkeznek arról, hogy az alperes perelhető olyan bíróság előtt, amely az őt érintő jogvitához egy másik személy révén kapcsolódik, de ez a származtatott joghatóság kizárólag akkor állapítható meg, ha több személy együttes perlése esetén fennáll az egymásnak ellentmondó határozatok veszélye,³² ami az alapjogvitáról nem mondható el. A kérdést előterjesztő bíróság által nem részletezett okból³³ ugyanis Melzer úgy döntött, hogy a Landgericht Düsseldorf előtt csak a londoni székhelyű MF Global UK-t perli be, és nem a düsseldorfi székhelyű W.W.H.-t, jóllehet úgy tűnik, hogy a londoni társaságnak csupán bűnrészesség róható fel. A felperes ezzel a választásával, amelynek esetleges hátrányos következményeit viselnie kell, megfosztotta magát attól a lehetőségtől, hogy a harmadik személy lakó- vagy székhelyén alapuló joghatóság kiterjesztésére hivatkozzon, tehát gyakorlatilag a harmadik személy által e helyen esetlegesen elkövetett cselekményekre, amelyet az említett 6. cikk lehetővé tesz.

54. Ezenkívül a 44/2001 rendelet 2. cikkének (1) bekezdésében foglalt általános joghatósági szabály értelmében – amely azon fél érdekeinek védelmére irányul, aki nem kezdeményezett határokon átnyúló keresetet – főszabály szerint azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelyben az alperes lakó- vagy székhelye van. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, ha valamely rendelkezés – mint az említett rendelet 5. cikkének 3. pontja – az általános joghatósági elvtől eltérő joghatósági szabályt állapít meg, és a felperes számára lehetőséget ad a bíróság megválasztására, akkor azt szigorúan, sőt megszorítóan kell értelmezni.³⁴ Ezért ez utóbbi cikk hatálya nem terjeszthető ki a 44/2001 rendeletben kifejezetten említett eseteken túl,³⁵ ellenkező esetben ezzel arányosan csorbulna a 2. cikk hatékony érvényesülése és sérülne az uniós jogalkotó szándéka. Minthogy a Bíróság kimondta, hogy az „ahol a káresemény bekövetkezett” fordulatot nem lehet túlságosan kiterjesztően értelmezni a kár megvalósulásának helye szerinti kapcsoló elvet illetően,³⁶ véleményem szerint ugyanígy kell tenni a kárt okozó esemény bekövetkezésének helye szerinti kapcsoló elv tekintetében is, következésképpen nem ismerhető el, hogy jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben a harmadik személy által egy másik tagállamban elkövetett cselekmények alperesnek történő betudása megalapozhatja a joghatóságot.

55. Ezen túlmenően, miként már hangsúlyoztam, a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában foglalt szabály – az említett rendelet 2. cikkével ellentétben – lehetővé teszi egy adott bíróság joghatóságának megállapítását az eljárás tárgya szerint hatáskörrel rendelkező összes tagállami bíróság közül. E rendelet (12) preambulumbekkezdéséből következően az említett 5. cikk annak a bíróságnak a kijelölésére irányul, amely földrajzilag közel esik a jogvitához, és ezért leginkább alkalmas annak eldöntésére.

32 — E rendelkezés alapján több személy együttes perlése esetén bármely alperes lakóhelyének bírósága joghatósággal rendelkezik az ugyanazon felperes által több alperes ellen benyújtott kérelmek tekintetében, feltéve hogy a keresetek között olyan szoros kapcsolat áll fenn, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése érdekében célszerű róluk együtt határozni abban az esetben is, ha a keresetek jogalapja eltérő (a C-98/06. sz. Freeport-ügyben 2007. október 11-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-8319. o.] 38. és azt követő pontjai).

33 — Melzer képviselőjének erre vonatkozó magyarázatát lásd a fenti 9. lábjegyzetben.

34 — Lásd többek között a C-189/08. sz. Zuid-Chemie ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-6917. o.) 22. pontját.

35 — Analógia útján lásd a C-347/08. sz. Vorarlberger Gebietskrankenkasse ügyben 2009. szeptember 17-én hozott ítélet (EBHT 2009., I-8661. o.) 39. pontját, valamint a C-144/10. sz. BVG ügyben 2011. május 12-én hozott ítélet (EBHT 2011., I-3961. o.) 30. pontját.

36 — A fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 19. pontja emlékeztet arra, hogy az említett fordulatot nem lehetséges olyan tágan értelmezni, hogy az magába foglaljon minden olyan helyet, ahol érzékelhetőek egy ténylegesen máshol bekövetkezett kárt okozó cselekmény hátrányos következményei.

56. A Bíróság ezért már több ízben kimondta, hogy e joghatósági szabály alapja a különösen szoros kapcsolat megléte a jogvita és a káresemény bekövetkezésének helye szerinti bíróságok között, ami a gondos igazságszolgáltatásra és a hatékony eljárásszervezésre tekintettel – különösen a jogvita tárgyhöz való közelsége és a könnyebb bizonyításfelvétel miatt – igazolja a joghatóság ez utóbbiak számára való biztosítását.³⁷

57. Márpedig ha el kellene fogadnunk a kérdést előterjesztő bíróság által javasolt új joghatósági okot, akkor ez az érvelés azt eredményezné, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben a be nem perelt harmadik személy cselekményei alapján joghatóságát megállapító bíróságnak olyan – a jelen esetben az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező – alperes felelősségéről kellene határoznia, akinek az állítólagosan jogellenes cselekményei a bíróság illetékességi területétől távol esnek, miután nem vitatott, hogy az MF Global UK kizárólag az Egyesült Királyság területén tevékenykedett. Amennyiben nincsen kellően szoros kapcsolódása a jogvitához, úgy elhelyezkedését illetően nem ez a bíróság objektíve a legalkalmasabb arra, hogy ilyen körülmények között határozatot hozzon.

58. Következésképpen úgy vélem, hogy a 44/2001 rendelet felépítésével ellentétes a fő károkozó bűnségédjének vagy társtettesének lakó- vagy székhelye, mint a kárt okozó esemény másodlagos helye szerinti bíróság joghatóságának elismerése, miközben a kárt okozó esemény elsődleges helye egy másik tagállamban található. Ezt a megközelítést az említett rendelet céljára vonatkozó további megállapítások is alátámasztják.

c) A 44/2001 rendelet célkitűzéseire hivatkozó értelmezés

59. Először is a 44/2001 rendelet (12) preambulumbekzdésének második felében foglalt, az igazságszolgáltatás megbízható működésére irányuló célra vonatkozó eljárási érvekkel kapcsolatban nem látom be, hogy amennyiben – mint a jelen esetben is – csak egy alperes van, úgy mennyiben szolgálna közvetlenül az említett célt egy szándékosan be nem perelt másik elkövető cselekményein alapuló joghatóság kiterjesztő megállapítása. Nyilvánvalóan másképp lenne, ha arról lenne szó, hogy előnyös lenne a több, különböző alperesekkel szemben indított eljárást ugyanazon bíróság előtt egyesíteni, de ilyen joghatósági centralizálásról a jelen ügyben nincsen szó.³⁸

60. Miként a német kormány előadja, egy további választási lehetőség biztosítása az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel sugallt feltételek mellett valóban szolgálná azt az önmagában véve dicséretes törekvést, hogy kibővíti a jogellenes károkozás vélelmezett sértettjének választási lehetőségeit, hogy ezzel megkímélje őt attól, hogy olyan helyen kelljen keresetet indítania, ahol ez számára jóval költségesebb és esetlegesebb lenne, különösen ami a bizonyítást illeti. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában foglalt joghatósági szabálynak azonban nem a sértett előnyös helyzetbe hozatalának gondolata képezi az alapját. A Bíróság ugyanis kimondta, hogy ez utóbbi rendelkezés nem ugyanazt a célt követi, mint az említett rendelet más rendelkezései, amelyek a gyengébb félnek kívánnak fokozott védelmet biztosítani.³⁹

37 — Lásd különösen a C-523/10. sz. Wintersteiger-ügyben 2012. április 19-én hozott ítélet 18. pontját, valamint a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 37. és 38. pontját.

38 — Lásd analógia útján a fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 18. pontját, amely szerint az, hogy ha másik szerződő állam számára biztosítják a joghatóságot, mint amelynek a területén a kárt okozó cselekmények és a kár, azaz a felelősséget megalapozó elemek bekövetkeztek, a bizonyítás vagy az eljárásszervezés szempontjából nem felel meg semmilyen objektív szükségletnek.

39 — Lásd a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 45. és 46. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

61. Az annak elősegítésére irányuló, az előbb említett (12) preambulumbekkezdésben kifejezetten megfogalmazott követelmény, hogy a jogvita tényállásához „legközelebb” eső bírósághoz lehessen fordulni, inkább nemleges választ eredményezne a jelen ügyben feltett, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre. Véleményem szerint ugyanis a „forum shopping” veszélyének csökkentése érdekében megfelelően körül kell határolni a felperes számára a joghatóság megválasztására vonatkozóan biztosított lehetőségeket, még akkor is, ha ő az a fél, akit állítása szerint megkárosítottak.⁴⁰

62. Ezenkívül feltétlenül biztosítani kell a jogbiztonság elvének való megfelelést, amelynek szándéka a 44/2001 rendelet megalkotóit vezérelte.⁴¹ A „nagyértékben kiszámítható” joghatósági szabályokra vonatkozó követelményt az említett rendelet (11) preambulumbekkezdése is hangsúlyozza. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a jogbiztonság elvének megfelelően a rendelet 2. cikkében rögzített főszabálytól eltérő joghatósági szabályokat akként kell értelmezni, hogy a kellően tájékozott alperes számára lehetővé tegyék annak ésszerű előrelátását, hogy melyik, lakóhelyétől különböző állam bírósága előtt indítható ellene kereset.⁴²

63. A 44/2001 rendelet kidolgozóit továbbá az vezérelte,⁴³ hogy egységes szabályok kerüljenek elfogadásra annak érdekében, hogy biztosított legyen „a felelősnek tekintett és a kárt elszenvedő személy érdekei közötti ésszerű egyensúly”.⁴⁴ Véleményem szerint az erre az egyensúlyra való törekvés vezérelte a Bíróságot is az említett rendelet 5. cikke 3. pontjának értelmezésére irányuló munkájában.

64. A jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekre vonatkozó joghatóságnak bizonyos fokig kiszámíthatónak kell lennie a vélelmezett károkozó számára, hiszen ennek hiánya eltántoríthatná a gazdasági szereplőket attól, hogy határokon átnyúló tevékenységeket folytassanak. A jogbiztonság és a felek érdekegyensúlyának elvére tekintettel túlzásnak tűnik számomra annak megengedése a felperes számára, hogy azon tagállam bármely bíróságához forduljon, amelyben valamelyik be nem perelt társtettes vagy bűnsegéd részt vett egy jogellenes cselekmény elkövetésében.

65. Miként arra a 44/2001 rendelet konkrét alkalmazására vonatkozó jelentés is rámutatott,⁴⁵ a jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekben megállapítható joghatósági okoknak szinte a végletekig történő megsokszorozása arra kényszerítheti a felelősségre vont személyt, hogy különböző tagállamok bíróságai előtt kell, hogy megvédje magát, és így a jogrendszerek sokféleségétől függően a legszigorúbb érvényesülhet a többivel szemben.

66. Megállapítható, hogy a 44/2001 rendeletet már bizonyos fokú rugalmassággal értelmezték. Fennáll azonban annak veszélye, hogy az új kapcsoló elvek megsokszorozása révén a Bíróság nem csak hogy olyan ítélkezési gyakorlatot alakít ki, amely szövevényes jellegénél fogva nehezen átlátható, de rejtett módon át is írja az említett 5. cikk 3. pontját. Ha a Bíróság a jövőben mindig e rendelkezés kiterjesztő

40 — Ezt a problémát az Európai Parlament is figyelembe vette, amikor a 44/2001 rendelet átdolgozására irányuló legújabb munkálatok keretében „elégletes, lényegi vagy jelentős kapcsolat” követelményének bevezetését javasolta a jogellenes károkozás területén történő „forum shopping” lehetőségének korlátozása érdekében. Lásd a 44/2001/EK tanácsi rendelet végrehajtásáról és felülvizsgálatáról szóló, 2010. szeptember 7-i állásfoglalást (2009/2140(INI), P7_TA(2010)0304, Q preambulumbekkezdés és 25. pont).

41 — A Bizottság így például a 44/2001 rendelet elfogadásához vezető, fent említett javaslatában is a „joghatósággal kapcsolatos jogbiztonságra” és „az egyértelmű joghatósági szabályok megállapításának” céljára utalt (COM(1999) 348 végleges, 1.1 pont).

42 — Lásd különösen a C-281/02. sz. Owusu-ügyben 2005. március 1-jén hozott ítélet (EBHT 2005., I-1383. o.) 40. pontját. A jogbiztonságra vonatkozó célkitűzés ugyanis nem értelmezhető úgy, mint amely csupán arra irányul, hogy lehetővé tegye a felperes számára annak a bíróságnak a megállapítását, amelyhez fordulhat, miként erre többek között a fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 20. pontja, valamint a fent hivatkozott Folien Fischer és Fofitec ügyben hozott ítélet 33. pontja emlékeztet.

43 — A 44/2001 rendelet elfogadását eredményező, fent említett bizottsági javaslat ugyanis „megtestesíti a Tanácson belül arra vonatkozóan kialakult egyetértés tartalmát, hogy egyensúlyt kell teremteni azoknak a feleknek az érdekei között, akik részt vehetnek a jogvitában” (COM(1999) 348 végleges, 2.1 pont).

44 — A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II”) (HL L 199., 40. o.) (16) preambulumbekkezdésében szereplő megfogalmazás szerint.

45 — A fent hivatkozott Shevill és társai ügyben hozott ítéletből eredő ún. „mosaic theory” megközelítéssel szemben megfogalmazott érvekkel kapcsolatban lásd Hess, B., Pfeiffer, T. és Schlosser, P.: Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study JLS/C4/2005/03, 2007. szeptemberi végleges változatának 214. pontját.

jellegű, a szükséges korlátozást nélkülöző megközelítése mellett döntene, úgy ez teljesen felborítaná a 44/2001 rendelet központi mechanizmusát azáltal, hogy háttérbe szorítaná azt az alapelvet, amely szerint valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy rendszerint az adott tagállam bíróságai előtt kell, hogy perelhető legyen.⁴⁶ Álláspontom szerint a bíróságnak ezért óvakodnia kell attól, hogy az említett cikk értelmezése során túlságosan messzire menjen ezen az úton.

67. Következésképpen úgy ítélem meg, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adott nemleges válasz felelne meg leginkább a 44/2001 rendelet rendszerének és céljainak.

V – Véggövetkeztetések

68. A fenti megállapítások alapján javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszolja meg a Landgericht Düsseldorf által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 5. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésben foglalt, jogellenes károkozással kapcsolatos ügyekre vonatkozó különös joghatósági szabály nem alkalmazható, ha több, különböző tagállamokban tevékenykedő személy állítólagos károkozásban való közreműködése esetén az egyikük ellen indított kereset csak azon hely alapján kapcsolódik az eljáró bírósághoz, ahol az e bíróság előtt be nem perelt bűnsegédnek vagy társtettesnek felróható, kárt okozó esemény bekövetkezett.

46 — Lásd analógia útján a C-462/06. sz., Glaxosmithkline és Laboratoires Glaxosmithkline ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet (EBHT 2008., I-3965. o.) 32. pontját, amelyben a Bíróság kiemeli, hogy „a különös joghatósági szabályoknak – amelyek célja a gondos igazságszolgáltatás megkönnyítése – a gyengébbnek tartott felet védő egyoldalú joghatósági szabályokká való átalakítása a közösségi bíróság által a jog jelenlegi állapotában túllépne a közösségi jogalkotó által létrehozott érdekegyensúlyon”.